

DŽENTLMEN U MOSKVI

EJ MOR TOULS

Preveo
Nikola Pajvančić

■ Laguna ■

Naslov originala

Amor Towles

A GENTLEMAN IN MOSCOW

Copyright © 2016 by Cetology, Inc

Translation copyright © 2018 za srpsko izdanje, LAGUNA

Stokliju i Esmę

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Moskva 1922.

Kako se samo dobro sećam

*Kad je došla kao posetilac, peške
I neko vreme živela među nama
Melodija nalik na planinsku mačku*

Dakle, gde je naša svrha sada?

*Poput tolikih pitanja
na to odgovaram
oborenog pogleda ljuštenjem kruške*

*Uz naklon želim laku noć
i izlazim na terasu
u jednostavnu raskoš
novog blagog proleća*

Ali evo ovo znam:

*Nije izgubljena među jesenjim lišćem Petrovog trga
Nije među pepelom u pepelnicama Ateneuma
Nije u plavim pagodama vaše fine šinoazerije*

*Nije u bisagama Vronskog;
ni u Sonetu XXX, strofa prva
ni na crvenom, dvadeset sedam...*

*Gde je sada? (stihovi 1-19)
Grof Aleksandar Iljič Rostov
1913.*

21. jun 1922.

ISPITIVANJE GROFA ALEKSANDRA ILJIČA ROSTOVA
PRED VANREDNIM KOMITETOM NARODNOG
KOMESARIJATA UNUTRAŠNJIH POSLOVA

Predsedavajući: drugovi V. A. Ignjatov,
M. S. Zakovski, A. N. Kosarev

Tužilac: A. J. Višinski

Tužilac Višinski: Vaše ime.

Rostov: Grof Aleksandar Iljič Rostov, nosilac
Ordena Svetog Andreje, član Džokej kluba, cere-
monijalmajstor lova.

Višinski: Te titule slobodno preskočite; one
ovde ne zanimaju nikoga sem vas. Da li ste vi
Aleksandar Rostov, rođen u Sankt Peterburgu
24. oktobra 1889?

Rostov: Taj sam.

Višinski: Pre nego što počnemo, moram da primetim
da nikada ranije nisam video žaket ukrašen sa
toliko dugmadi.

Rostov: Hvala.

Višinski: To nije bio kompliment.

Rostov: U tom slučaju zahtevam zadovoljštinu na polju časti.

(Smeš.)

Sekretar Ignjatov: Tišina u publici.

Višinski: Vaša sadašnja adresa?

Rostov: Soba 317, hotel „Metropol“, Moskva.

Višinski: Koliko već dugo tu živite?

Rostov: Na toj adresi sam od petog septembra 1918.

Nešto manje od četiri godine.

Višinski: A vaše zanimanje?

Rostov: Džentlmeni nisu skloni zanimanjima.

Višinski: Dobro. Kako provodite vreme?

Rostov: U večerama i razgovorima. U čitanju i razmišljanju. U uobičajenim besmislicama.

Višinski: I pišete poeziju?

Rostov: Ponekad sam umeo da se uhvatim ukoštac sa belinom hartije.

Višinski: (Diže pamflet) Jeste li vi autor ove dugačke poeme iz 1913: „Gde je sada?“

Rostov: Da, možete je pripisati meni.

Višinski: Zašto ste napisali tu poemu?

Rostov: Ona je zahtevala da bude napisana. Prosto se desilo da ja sedim za jednim određenim stolom jednog određenog jutra kada je rešila da iznese svoje zahteve.

Višinski: A gde je to tačno bilo?

Rostov: U južnom salonu u Dokolicinu.

Višinski: U Dokolicinu?

Rostov: To je porodično imanje Rostovih kod Nižnjeg Novgoroda.

Višinski: Ah, da. Naravno. Ali vratimo se ovoj vašoj poemi. Pošto je nastala u represivnim godinama posle propale revolucije 1905, mnogi su je doživeli kao poziv na akciju. Da li se slažete sa tim stavom?

Rostov: Poezija je uvek poziv na akciju.

Višinski: (Razgleda svoje beleške) A u proleće naredne godine iz Rusije ste otišli u Pariz...?

Rostov: Čini mi se da pamtim cvet jabuke. Znači, da, vrlo verovatno je bilo proleće.

Višinski: Da budemo precizni, 16. maj. Dakle, shvatamo razloge vašeg samonametnutog izgnanstva; imamo čak i određenog razumevanja za postupke koji su doveli do tog bega. Ono što nas sad zanima jeste vaš povratak 1918. godine. Pitamo se jeste li se vratili sa namerom da se latite oružja, i ako jeste, je li to bilo za revoluciju ili protiv nje.

Rostov: Bojim se da su tada dani u kojima bih se laćao oružja za mene već bili prošlost.

Višinski: Zašto ste se onda vratili?

Rostov: Nedostajala mi je klima.

(Smeš.)

Višinski: Grofe Rostove, vi kao da ne shvatate ozbiljnost situacije u kojoj se nalazite. A ne ukazujete ni dužno poštovanje ljudima koji stoje ispred vas.

Rostov: Carica je, u svoje doba, imala istu primedbu na mene.

Ignjatov: Druže Višinski. Dozvolite...

Višinski: Druže Ignjatove.

Ignjatov: Ne gajim nikakve sumnje, grofe Rostove, da su mnogi prisutni iznenađeni vašim šarmom: ali ja, na primer, nisam njime ni najmanje iznenađen. Istorija je pokazala da je šarm poslednja ambicija parazitske klase. Ono što mene čudi jeste da je autor poeme o kojoj je ovde reč mogao postati toliko očigledno besciljan čovek.

Rostov: Ja sam živeo sa ubeđenjem da je čovekov cilj u životu poznat samo Bogu.

Ignjatov: Tako je. Kako li vam je to samo zgodno bilo.

(Komitet pravi pauzu od dvanaest minuta.)

Ignjatov: Aleksandre Iljiču Rostove, pošto smo u potpunosti razmotrili vaše svedočenje, možemo samo da pretpostavimo da je smeli pesnik koji je autor poeme „Gde je to sada?“ nepovratno podlegao pogubnim uticajima sopstvenog klasnog porekla i sada predstavlja pretnju baš onim idealima za koje se nekada zalagao. Na osnovu toga, bili smo skloni da vas iz ove odaje odvedemo pravo pred zid. Međutim, u višim partijskim krugovima postoji mišljenje da vi spadate u heroje predrevolucionarne borbe. Zato je zaključak ovog komiteta da se morate vratiti u taj hotel koji vam je toliko drag. Međutim, nemojte se zavaravati. Ako samo kročite van „Metropola“, bićete streljani. Sledeći.

Potpisi

V. A. Ignjatov

M. S. Zakovski

A. N. Kosarev

PRVA KNJIGA

1922.

Ambasador

Upola sedam dvadeset prvog juna hiljadu devetsto dvadeset druge, kada su grofa Aleksandra Iljiča Rostova kroz kapiju Kremlja izveli na Crveni trg, bilo je divno i sveže. Grof se isprsisio, ne usporavajući korak, pa je udahnuo kao da je upravo završio sa plivanjem. Nebo je bilo veoma plavo, kupole Hrama Vasilija Blaženog kao da su oslikane da budu u skladu baš sa takvim nebom. Te ružičaste, zelene i zlatne nijanse treperile su kao da je isključiva svrha religije da razveseli svoje božanstvo. Čak su i mlade partijke što su ćaskale ispred državne prodavnice bile odevene kao da slave poslednje dane proleća.

„Zdravo, dobri moj čoveče“, doviknu grof Fjodoru, na drugoj strani trga. „Vidim da su kupine ove godine poranile!“

Grof zapanjenom prodavcu voća nije dao vremena da odgovori, već je žustro nastavio, a njegovi navoštteni brkovi širili su se kao galebova krila. Dok je prolazio kroz Voskresensku kapiju, okrenuo je leđa ljljanim Aleksandrovskog vrta i produžio ka Pozorišnom trgu, gde je hotel *Metropol* stajao u svojoj slavi. Kada je stigao na prag, grof je namignuo Pavlu, popodnevnom vrataru, pa se pružene ruke okrenuo ka dvojici vojnika koji su ga pratili.

„Hvala vam, gospodo, što ste me dovde doveli zdravog i čitavog. Više mi neće trebati vaša pomoć.“

Mada su obojica bili krupni momci, vojnici su morali da dignu pogled ispod šapki da bi mogli da vide grofove oči – jer je, kao i prethodnih deset pokolenja muškaraca iz porodice Rostov, grof bio visok gotovo dva metra.

„Samo ti nastavi“, rekao je prostiji vojnik, sa rukom na kundaku. „Imamo naređenje da te sprovedemo do sobe.“

U lobiju je grof široko mahnuo rukom da istovremeno pozdravi večito staloženog Arkadija (koji je stajao za recepcijom) i dragu Valentinu (koja je brisala prašinu sa statuete). Mada ih je grof na isti način pozdravio već stotinu puta, oboje su odgovorili razrogačenim pogledima. Bio je to doček kakav biste očekivali da na svečanu večeru dođete bez pantalona.

Pošto je prošao pored devojčice sklone žutoj boji, koja je čitala časopis u svojoj omiljenoj fotelji u lobiju, grof se naglo zastavio pred palmama u saksijama da bi se obratio svojoj pratnji.

„Liftom ili stepenicama, gospodo?“

Vojnici se zgledaše, pa pogledaše grofa, pa se opet zgledaše, pošto izgleda nisu mogli da odluče.

Kako od vojnika očekuju da pobeđu na bojnopolju, upitao se grof, ako ne umeju da odluče kako će se popeti na sprat?

„Stepenicama“, odlučio je on umesto njih, pa je počeo da ih preskače po dve odjednom, što mu je bio običaj još od studentskih dana.

Na trećem spratu grof je kroz hodnik sa crvenim tepihom krenuo ka svom apartmanu, koji se sastojao od spavaće sobe, kupatila, trpezarije i velikog salona sa dvoipometarskim prozorima što su gledali na vrbe Pozorišnog trga. A tu ga je čekala najveća neprijatnost tog dana. Jer pred širom otvorenim vratima njegovih odaja stajao je neki gardijski kapetan sa Pašom i Pećom, hotelskim belbojima. Dva mladića su posramljeno pogledala grofa, pošto su očigledno mobilisani za neku dužnost koja im nije prijala. Grof se obratio oficiru.

„Šta ovo znači, kapetane?“

Kapetan, koji je delovao blago iznenađeno tim pitanjem, bio je dobro obučen, pa je zadržao mirno držanje.

„Ovde sam da vas sprovedem u vaše odaje.“

„Ovo su moje odaje.“

Kapetanu na licu zaigra trun osmeha, pa odgovori: „Bojim se da više nisu.“

Pošto je ostavio Pašu i Peću na vratima, kapetan je poveo grofa i njegovu pratnju do pomoćnog stepeništa skrivenog iza neuglednih vrata u samom srcu hotela. Polumračno stepenište naglo je skretalo posle svakih pet stepenika, kao u crkvenom zvoniku. Tako su se popeli tri sprata do vrata koja su vodila u uzani hodnik sa kupatilom i šest spavaćih soba nalik na monaške ćelije. Prvobitna namena tog tavana bila je smeštaj batlera i sobarica gostiju *Metropola*; ali kada je putovanje u pratnji posluže izašlo iz mode, nekorišćene sobe otale na milost i nemilost nepredviđenim situacijama – pa su od tada tu smeštani drvena građa, polomljen nameštaj i drugi otpaci.

Ranije tog dana je iz sobe najbliže stepeništu izneto sve sem gvođenog kreveta, tronožnog pisaćeg stola i decenije prašine. U uglu blizu vrata nalazio se ormarić, prilično nalik na telefonsku govornicu, koji je u sobu ubačen gotovo uzgred. Tavanica je pratila kosinu krova i postepeno se udaljavala od vrata, tako da je kod spoljnog zida sobe grof mogao sasvim da se ispravi jedino na mestu gde se u badži nalazio prozor velik kao šahovska tabla.

Dok su dvojica stražara samozadovoljno posmatrala iz hodnika, dobri kapetan je objasnio da je pozvao belboje da pomognu grofu da prenese ono malo imovine što će stati u njegov novi životni prostor.

„A ostalo?“

„Ostalo je sada narodno vlasništvo.“

Znači, to je njihova igra, pomislio je grof.

„Vrlo dobro.“

Hitro je sišao niz crkveni zvonik dok su stražari žurili za njim a puške im udarale o zidove. Na trećem spratu je krenuo hodnikom do svog apartmana, gde su dva belboja digli očajan pogled.

„U redu je, momci“, umirio ih je grof pa je počeo da pokazuje: „Ovo. Ono. One. Sve knjige.“

Grof je za nameštaj koji će preneti u nove odaje izabrao dve stolice visokih naslona, orijentalni stočić za kafu svoje bake i omiljeni komplet porcelanskih tanjira. Izabrao je dve stone lampe od abonosa izrađene u obliku slona i portret svoje sestre Jelene, koji je Serov naslikao prilikom svog kratkog boravka u Dokolicinu 1908. godine. Nije zaboravio kožni sanduk koji je lično za njega izradio Asprej u Londonu i kome je njegov dragi prijatelj Miška nadenuo tako prikladno ime: Ambasador.

Neko je bio dovoljno ljubazan da u spavaću sobu donese jedan grofov putni sanduk. I tako, dok su belboji nosili navedeno na sprat, grof je sanduk napunio odećom i ličnim stvarima. Pošto je primetio da stražari merkaju dve flaše brendija na pultu, grof je ubacio i njih. A pošto su sanduk odneli na sprat, napokon je uperio prst u sto.

Dva belboja, čije su se svetloplave uniforme već umrljale od nošenja, uhvatila su ga za uglove.

„Ali težak je sto kila“, reče jedan drugom.

„Kralj ima zamak“, primetio je grof, „a džentlmen svoj sto.“

Dok su belboji vukli sto u hodnik, zidni sat Rostova, kome je bilo suđeno da ostane, žalostivo je otkucao osam. Kapetan se odavno vratio na svoje mesto, a stražari su sada, pošto je njihovu ratobornost zamenila dosada, bili naslonjeni na zid i puštali da im pepeo sa cigareta pada na parket dok je u veliki salon sipalo neumanjeno svetlo moskovske letnje dugodnevce.

Grof se, čežnjivog pogleda, približi prozorima na severozapadnom uglu apartmana. Koliko je sati proveo pred njima? Koliko jutara, odeven u kućni mantil, sa kafom u ruci, dok je

posmatrao novopridošlice iz Sankt Peterburga kako se iskrcajavaju iz taksija, istrošeni i umorni od noćnog putovanja vozom? Koliko je zimskih predvečerja posmatrao sneg kako sporo pada dok nekakva usamljena silueta, zdepasta i niska, prolazi ispod ulične svetiljke? Baš u tom trenutku, na krajnjem severnom kraju trga, mladi oficir Crvene armije potrčao je uza stepenice Boljšog teatra, pošto je propustio prvih pola sata večernje predstave.

Grof se osmehnu pošto se priseti kako je i sam u mladosti više voleo da stigne *entr'acte*. Pošto bi u Engleskom klubu tvrdio da ima vremena za samo još jedno piće, ostao bi na tri. Onda bi uskočio u fijaker koji je čekao, pa bi projurio na drugu stranu grada, preskočio slavne stepenike i poput ovog mladića ušao na zlatna vrata. Dok su balerine lako plesale na pozornici, grof bi izgovarao svoje *excusez-moi*, i išao ka svom uobičajenom mestu u dvadesetom redu, sa privilegovanim pogledom na dame u ložama.

Kasni dolazak, pomisli grof i uzdahnu. Kakav mladalački specijalitet.

Onda se okrenu na peti i krenu u obilazak svojih odaja. Prvo se podivio prostranom salonu sa dva kandelabra. Podivio se oslikanim panelima u maloj blagovaonici i složenom mesinganom mehanizmu koji omogućava gostu da zatvori dvokrilna vrata spavaće sobe. Ukratko, osmotrio je unutrašnjost baš kao što bi to činio eventualni kupac koji taj apartman vidi prvi put. Pošto je ušao u spavaću sobu, grof je zastao pred mermernim stolom na kome su se nalazile raznorazne zanimljivosti. Među njima je izabrao makaze koje je njegova sestra veoma volela. Izrađene u obliku čaplje sa dugačkim srebrnim sečivima koja su predstavljala kljun ptice i malim zlatnim zavrtnjem u sredini koji je predstavljao njeno oko, makaze su bile toliko fine da je jedva uspevao da ugura palac i kažiprst.

Pošto je pogledao sa kraj na kraj sobe, grof je brzo sastavio popis svega što će ostaviti. Ono malo ličnih predmeta, ukrasa i *objets d'art* koje je doneo u taj apartman pre četiri godine već

je bilo preživelo veliku čistku. Jer kada je do grofa stigla vest o carevom smaknuću, smesta je pošao iz Pariza. Za dvadeset dana prešao je šest država i zaobišao osam bataljona koji su se tukli pod pet različitih zastava i napokon je stigao u Dokolicino sedmog avgusta 1918, samo sa ruksakom na leđima. Mada je videla da ustanak samo što nije buknuo i u tom kraju i da u njihovom domaćinstvu vlada veliki nered, njegova baka, grofica, bila je karakteristično staložena.

„Saša“, rekla je ne ustavši sa stolice, „baš lepo što si došao. Sigurno umireš od gladi. Sedi sa mnom da uživamo.“

Kada je objasnio koliko je neophodno da ona ode iz zemlje i opisao sve što je preduzeo da joj taj put omogući, grofica je shvatila da nema alternative. Shvatila je i da, mada su sve njene sluge spremne da je na tom putovanju prate, mora putovati samo sa dvoje. Takođe je shvatila zašto njen unuk i jedini naslednik, koga je podizala od njegove desete godine, neće poći sa njom.

Kada je grof imao tek sedam godina, komšijski dečak ga je do nogu potukao u partiji dame pa je, navodno, i suza kanula, kletva izgovorena a figure razbacane po podu. Taj manjak sportskog duha doveo je do strogog ukora od grofovog oca i do odlaska u krevet bez večere. Međutim, dok je mladi grof nesrećno stezao čebe, baka je došla da ga obiđe. Sela je pored kreveta i izrazila određene simpatije: „O gubljenju se ništa lepo ne može reći“, počela je, „a mali Obolenski je napast. Svejedno, Saša, dragi moj, zašto bi mu pobogu ti pružio to zadovoljstvo?“ U tom duhu su se on i baka bez suza rastali na doku u Peterhofu. Onda se grof vratio na porodično imanje da upravlja njegovim rasturanjem.

Jedno za drugim, brzo je usledilo čišćenje odžaka, praznjenje ostava i prekrivanje nameštaja. Bilo je baš kao da se porodica vraća za Sankt Peterburg pošto je prošlo leto, samo što su psi pušteni iz štenara, konji iz konjušnica a sluge oslobođene svih dužnosti. Onda, pošto je jedna jedina kola napunio nekim od najlepših komada nameštaja Rostovih, grof je pozatvarao vrata i krenuo za Moskvu.

Čudno je to, razmišljao je grof dok je stajao spreman da napusti svoj apartman. Od najmanjih nogu moramo naučiti da se opraštamo sa prijateljima i rodbinom. Pratimo svoje roditelje, braću i sestre na stanicu; posećujemo rođake, idemo u škole, stupamo u puk; ženimo se, ili putujemo u inostranstvo. To je deo ljudskog iskustva, to što većito stežemo za ramena nekog dobrog čoveka i želimo mu sve najbolje, tešeći se mišlju da ćemo uskoro čuti neke vesti od njega.

Mnogo su, međutim, manji izgledi da nas iskustvo uči kako da kažemo *adieu* svojoj najdražoj imovini. A da je tako? To iskustvo ne bi nam prijalo. Jer kad se sve sabere i oduzme, naši najdraži predmeti bliži su nam nego naši prijatelji. Nosimo ih sa mesta na mesto, a to često skupo plaćamo i pričinjava nam prilične neprijatnosti; brišemo prašinu i glačamo njihove površine i grdimo decu kad se previše živahno igraju u njihovoj blizini – sve vreme dopuštajući pamćenju da im podari sve veću važnost. Baš smo se u onom ormaru, skloni smo da se prisetimo, krili kad smo bili mali; ovaj srebrni svećnjak nam je krasio božićnu trpezu; a ovom maramicom smo joj jednom brisali suze, i tako dalje i tome slično. Sve dok ne pomislimo da nam ti pažljivo sačuvani predmeti mogu pružiti istinsku utehu kad izgubimo nekoga bliskog.

Međutim, naravno, stvar je samo stvar.

I tako, pošto je spremio sestrine makaze u džep, grof je ponovo pogledao preostale predmete pa ih je onda zanavek izbacio iz tužnih misli.

Sat vremena kasnije, pošto je grof dvaput skočio na novom dušekuu da odredi tonalitet opruga (G#), osmotrio je nameštaj naslagan oko sebe pa se podsetio kako je u mladosti čeznuo za putovanjima parobrodom u Francusku i putovanjima u Moskvu noćnim vozom.

A zašto je čeznuo za baš tim putovanjima?

Zato što su kabine bile tako male!

Kakva je čarolija bila otkriće da se sto sklapa i nestaje bez traga; kao i police ugrađene u podnožje kreveta; da su zidne lampe taman dovoljno velike da osvetle stranicu knjige. Ta efikasnost dizajna bila je muzika za mladi um. Svedočila je o preciznosti i najavljujvala pustolovine. Jer takva bi bila kabina kapetana Nema kada je putovao dvadeset hiljada milja pod morem. I zar ne bi svaki iole smeli dečak rado zamenio stotinu noći u palati za jednu na *Nautilusu*?

Dobro. Napokon je tu.

Sem toga, pošto su boljševici zarad neumornog prekucavanja direktiva zaposeli polovinu soba na drugom spratu, bar na šestom spratu čovek može da čuje sebe kako misli.*

Grof ustade i tresnu glavom o iskošenu tavanicu.

„Tačno tako“, odgovorio je.

Pošto je pomerio u stranu stolice sa visokim naslonima i premestio slonovske svetiljke do kreveta, grof je otvorio sanduk. Prvo je izvadio fotografiju Delegacije i stavio je na sto, gde joj je i bilo mesto. Onda je izvadio dve flaše brendija i očevid sat koji dvaput zvoni. Ali kada je izvadio bakine operske naočari i stavio ih na sto, pažnju mu je privuklo nekakvo treperenje na prozorčiću. Mada je prozor bio velik tek kao pozivnica za svečanu večeru, grof je video da je napolju na bakarnu površinu ispusta sleteo golub.

„Hej, zdravo“, reče grof. „Baš lepo što si svratio.“

* Zapravo, baš je u apartmanu ispod grofovog Jakov Sverdlov, prvi predsedavajući Sveruskog izvršnog komiteta, zaključao komitet za prednacr – i zakleo se da neće ponovo okrenuti ključ u bravi sve dok ne završe svoj posao. I tako su pisace mašine štectale čitavu noć, sve dok nije nastao taj istorijski dokument koji je svim Rusima jamčio pravo na slobodu savesti (član 13), pravo na slobodu izražavanja (član 14), pravo na slobodno javno okupljanje (član 15) kao i pravo da im se sva ta prava ukinu ako se „koriste za borbu protiv socijalističke revolucije“ (član 23)!

Golub mu je uzvratio pogled vrlo posednički. Onda je kandžama zagrebao po prozorskoj dasci i nekoliko puta hitro isturirio kljun ka prozoru.

„Ah da“, priznao je grof. „Ima nečega u tome što kažeš.“

Taman je hteo da svom novom susedu objasni razlog svog neočekivanog dolaska, kada se iz hodnika začulo diskretno kašljanje. Grof nije morao da se okrene da bi znao da je to Andrej, šef sale u *Bojarskom*, pošto je to bio njegov zaštitni znak.

Grof je klimnuo glavom golubu, da mu stavi do znanja kako će uskoro nastaviti razgovor, pa je ponovo zakopčao žaket, okrenuo se i video da mu Andrej nije došao u posetu sam: na vratima se tiskalo troje radnika hotela.

Prvi je bio Andrej, sa savršenim držanjem i dugačkim i pažljivim rukama; zatim Vasilij, neuporedivi glavni recepcioner; i na kraju Marina, stidljiva dušica vragolastog oka koja je nedavno iz sobarice unapređena u krojačicu. Sve troje su imali isti zapanjeni pogled koji je grof pre nekoliko sati primetio na licima Arkadija i Valentine i onda mu je napokon sinulo: kada su ga tog jutra odveli, svi su očekivali da se više nikad neće vratiti. Izašao je kroz zidine Kremlja kao avijatičar iz olupine palog aviona.

„Dragi moji prijatelji“, rekao je grof. „vas bez sumnje zanimaju današnji događaji. Kao što možda znate, pozvali su me u Kremlj na jedan *tête-à-tête*. Tamo je nekoliko funkcionera trenutnog režima – svi su redom imali uredne jareće bradice – odlučilo da me za zločin što sam rođen kao plemić osude da ostatak života provedem... u ovom hotelu.“

Grof je na klicanje odgovorio tako što se redom rukovao sa svim svojim gostima, i svakom kazao koliko ceni njegovo prijateljstvo i koliko mu je najiskrenije zahvalan.

„Uđite, uđite“, rekao je.

Troje članova posluge zajedno su se udenuli između nahtanih kula od nameštaja.

„Ako biste bili toliko ljubazni“, rekao je grof, pa je pružio Andreju jednu flašu brendija. Onda je kleknuo ispred Ambadora, digao kopče i otvorio ga kao divovsku knjigu. Unutra su pažljivo bile fiksirane pedeset dve čaše – ili tačnije, dvadeset šest *pari* čaša – svaka oblikovana za svoju namenu, od širokog zagrljaja čaše za burgundac do onih šarmantnih stakalaca za južnoevropske likere jarkih boja. U duhu tog časa, grof je odabrao četiri nasumične čaše pa ih je podelio, a Andreju je, pošto je izvadio čep, pripala čast da sipa.

Pošto su gosti dobili brendi, grof je visoko digao svoju čašu.

„Za *Metropol!*“, nazdravio je.

„Za *Metropol!*“, odgovorili su.

Grof je bio, moglo bi se reći, rođeni domaćin i u satu koji je usledio, dok je jednome dosipao u čašu a sa drugim započinjao razgovor, instinktivno je bio svestan temperamenta svih prisutnih. Uprkos formalnosti primerene njegovom zvanju, noćas se Andrej često osmehivao i povremeno namigivao. Vasilij, koji se toliko precizno izražavao kada je objašnjavao kako stići do gradskih znamenitosti, iznenada je zamuckivao kao čovek koji se sutra možda neće sećati šta je govorio danas. A na svaku šalu stidljiva Marina je dopuštala sebi da se zakikoće ne skrivajući usne šakom.

Te noći je grof posebno cenio njihovo dobro raspoloženje; nije međutim bio toliko tašt da zamišlja kako je razlog samo to što se on za dlaku izvukao. On je bolje od mnogih znao da su u septembru 1905. članovi Delegacije potpisali Portsmutski ugovor, kojim je okončan rusko-japanski rat. Za sedamnaest godina otkako je taj mir sklopljen – a to nije ni puno pokolenje – Rusija je doživela svetski rat, građanski rat, dve gladi i takozvani Crveni teror. Ukratko, prošla je kroz epohu prevrata koja nikoga nije poštedela. Bez obzira na to da li je čovek bio sklon levici ili desnici, crveni ili beli, da li su se njegove životne okolnosti poboljšale ili pogoršale, sigurno je napokon došlo vreme da se nazdravi samoj naciji.

Grof je u deset uveče otpratio goste do zvonika pa im poželeo laku noć na isti ceremonijalni način kao što bi to učinio na vratima porodične rezidencije u Sankt Peterburgu. Pošto se vratio u svoje odaje, otvorio je prozor (bez obzira na to što je bio velik tek kao poštanska marka), sipao preostali brendi i seo za sto.

Izrađen u Parizu Luja XVI sa pozlaćenim detaljima i kožnom površinom svojstvenim tom dobu, sto je grofu ostavio njegov kum, veliki vojvoda Demidov. Čovek sa bujnim belim zaliscima, bledoplavim očima i zlatnim epoletama, veliki vojvoda je govorio četiri jezika a umeo da ih čita šest. Nikada se nije ženio i predstavljao je svoju državu u Portsmutu, upravljao trima imanjima i u principu više cenio marljivost od besmislica. Međutim, pre svega toga, služio je zajedno sa grofovima u konjici kao neustrašivi i raspojasani kadet. I tako je veliki vojvoda postao grofov brižljivi zaštitnik. A kada su grofovi roditelji umrli od kolere 1900, u razmaku od nekoliko sati, veliki vojvoda je odveo mladog grofa u stranu i objasnio mu da mora biti snažan zbog svoje sestre; da će čoveka u životu zadesiti razne vrste nedaća; i da će, ako čovek ne ovlada svojim okruženjem, ono zasigurno ovladati njime.

Grof pređe rukom po neravnoj površini stola.

Koliko li je samo reči velikog vojvode ostavilo traga u tim blagim ulegnućima? Tu su četrdeset godina pisana sažeta uputstva upravicima imanja; upečatljivi argumenti državnici; prefinjeni saveti prijateljima. Drugim rečima, bio je to sto koji zahteva poštovanje.

Pošto je iskapio čašu, grof je gurnuo stolicu unazad i seo na pod. Prešao je rukom iza desne prednje noge stola i našao polugu. Pritisnuo ju je i dotle neprimetna vratanca su se otvorila i otkrila somotom postavljeno udubljenje, koje je, kao i slična udubljenja u ostale tri noge, bilo prepuno zlatnika.